

DÎVÂNÜ LUGÂTİ'T-TÜRK'TE OĞUZCA OLARAK GEÇEN MANDĀR VE MANDĀRLAN- KELİMELERİNİN KÖKENİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER*

Galip GÜNER**

Özet

Dîvânü Lugâti't-Türk “Türk lehçelerinin sözlüğü” anlamındadır ve gerçekten de adına yaraşır bir şekilde XI. yüzyıl Türk dünyasında konuşulan Türk lehçelerinin birçoğu hakkında ses, şekil, söz varlığı ve anlam bilgisi düzeyinde önemli bilgileri ihtiva etmektedir. Eserin yazıldığı dönem (1072–1077) aynı zamanda Selçukluların da Türk - İslam tarihinde zirvede oldukları bir zamandır. Bu bağlamda Oğuz Türkçesi, *Dîvân*'da Kâşgarlı'nın incelediği Türk lehçeleri içerisinde ilk sıralarda yer almaktadır. Bu makalede Kâşgarlı'nın *Dîvânü Lugâti't-Türk*'te Oğuzca olarak zikrettiği *mandâr* ve *mandârlanmak* kelimelerinin etimolojileri üzerinde durulacak ve bu kelimelerin kökenleri aydınlatılmaya çalışılacaktır. Araştırmacıların kökenini ya açıklayamadığı veya Farsça bir kökle açıklamaya çalıştığı bu kelimelerin etimolojileri üzerinde yeni görüşler ortaya konulacaktır.

Anahtar Sözcükler: *Dîvânü Lugâti't-Türk*, Selçuklular ve Oğuzca, *mandâr*, etimoloji.

ETYMOLOGY OF MANDĀR AND MANDĀRLAN- WORDS AT DÎVÂNÜ LUGÂTİ'T-TÜRK

Abstract

As it is known *Dîvânü Lugâti't-Türk* means “Compendium of the Turkic Dialects” and in a manner befitting to its name, it contains very important knowledge about the phonology, morphology, lexicology and semantic of the dialects which spoken in Turk's world at XI. century. When *Dîvânü Lugâti't-Türk* was written (1072-1077) The Seljuks are at the top of the Turkic and Islamic history. In this context, Oghuz Turkic takes first place among the Turkic dialects at *Dîvânü Lugâti't-Türk* which Kâshgarî examined. In this paper we will examine the etymology of *mandâr* and *mandârlan-* words which Kâshgarî noted them as Oghuz Turkic. Researchers cannot explain the etymology of this words or some of them want to explain them with Persian data. We do not participate in them and we will reveal new insights about the etymology of these words.

Keywords: *Dîvânü Lugâti't-Türk*, Seljuks and Oghuz Turkic, *mandâr*, etymology.

Malum olduğu üzere *Dîvânü Lugâti't-Türk* “Türk lehçelerinin sözlüğü” anlamındadır ve gerçekten de adına yaraşır bir şekilde XI. yüzyıl Türk dünyasında konuşulan Türk lehçelerinin birçoğu hakkında ses, şekil, söz varlığı ve anlam bilgisi düzeyinde önemli bilgileri ihtiva etmektedir. Eserde zikredilen bilgiler sadece gramer düzeyinde kalmamakta, incelenen topluluklar hakkında aynı zamanda derin sosyolojik tahlillerin yapıldığı da olmaktadır. Bu

*27-30 Eylül 2010 tarihlerinde gerçekleşen I. Uluslararası Selçuklu Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulan çalışmanın gözden geçirilmiş biçimidir.

** Doç. Dr.; Erciyes Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, galip_guner@hotmail.com.

başarılı değerlendirmelerin temelinde şüphesiz Kâşgarlı'nın yıllarca şehir şehir, diyar diyar Türk coğrafyasını dolaşması ve bir bilim adamı ciddiyetiyle derlemeler yapması yatmaktadır.

Kâşgarlı Mahmud eserinde yirmi etnik gruba ait kelimeleri notlamıştır. Bu gruplar: Argu, Bulgar, Çiğil, Hakaniye, Hotan, Karluk, Kençek, Kıfçak, Oğuz, Sogd, Suvar, Tuhsı, Tüpüt, Türk, Türkmen, Uğrak, Uygur, Yabaku, Yağma ve Yemek'tir (Sertkaya, 2009: 13). Ancak o, eserinde yirmi grubun söz varlığına ait verileri ortaya koysa da sözlükte bunların hepsi aynı ölçüde ele alınmamıştır. Kâşgarlı'nın kayıtlarında çoklukla döneminin ölçünlü dili olan Hakaniye (Karahanlı) Türkçesi ve ikinci derecede Karahanlı Devleti sınırları içerisinde konuşulan Çiğil, Yağma, Tuhsı, Argu, Kençek gibi toplulukların dilleri yer tutmaktadır. Bu nedenle Kâşgarlı'nın ölçünlü Türkçe ve bunun etrafında gelişen lehçelerle ilgili verdiği bilgiler birinci dereceden güvenilir görülmekte; ikinci derecede Oğuz lehçesiyle ilgili kayıtları dikkate alınmakta; Karahanlı ülkesine daha uzaktaki Kırğız, Peçenek, Bulgar, Suvar vd. Türk topluluklarının dilleriyle ilgili kayıtlara ise ihtiyatla yaklaşmaktadır (Karahana, 2009: 7).

Dîvânü Lugâti't-Türk'ün yazıldığı dönem (1072–1077) aynı zamanda Selçukluların da Türk - İslam tarihinde zirvede oldukları bir devirdir. Her ne kadar Kâşgarlı eserinde açıkça Selçuklulardan bahsetmese de onların dili olan Oğuz Türkçesine ayrı bir önem vermiştir. Bu bağlamda Kâşgarlı'nın *Dîvân*'da Oğuz lehçesine ait olarak belirttiği malzeme, sözlükte tüm lehçeler hakkında verilen kayıtların yarısını bulmaktadır. Bu sebepler ve Selçuklular döneminde Anadolu'da eser ortaya koyanların Horasan asıllı olmaları dikkate alındığında, Anadolu'da Oğuzcanın yazı dili hâline gelmeden önce Horasan kültür çevresinde bir hazırlık devresi geçirdiği düşünülmektedir (Karahana, 2009: 53; Yüce, 2007: 323).

Kâşgarlı Mahmud'un sadece devrinin Türkçe kelimelerini değil, dönemin Türk dünyasında kullanılan kelime kadrosunu tespit ettiği de bilinmektedir. Bu sebeple sırf *Dîvân*'da geçiyor diye her kelimenin Türkçe olarak kabul edilmesi mümkün değildir (Sertkaya 2009: 13; Gülensoy 1984: 101). Bu çalışmada biz, *Dîvânü Lugâti't-Türk*'te bir kez geçen ve Kâşgarlı'nın Oğuzca kaydıyla verdiği *mandâr*“ağaçlara sarılan bir bitkinin adıdır; çok kere ağaçları kurutur; bu sarmaşıktır.” (DLT I-457) ve bu kelimedenden türemiş olan *mandârlan*- “ağaç sarmaşıkla kaplanmak, sarmaşıklanmak” (DLT II-271) kelimeleri üzerinde duracağız.

Dîvân'daki lehçe bilgisi üzerine ayrıntılı bir araştırma yapan Karahana, kelimenin *Dîvân* dışında tarihî ve modern Türk dili alanında henüz tanıklanamamış olduğunu belirtmektedir (Karahana 2009: 543). Kelimenin tek örnek (*hapax legomenon*) olarak kabul edilmesi sebebiyle kelime hakkında ortaya konulan görüşler de sınırlı olmuştur. Bu görüşleri ortaya koymak gerekirse:

Clauson, *mandār*'ın muhtemelen Farsça *band* “ip, bağ” ile bağlantılı İrani bir alıntı olduğunu belirtmektedir (EDPT 767b).

Drevnetyurkskiy Slovar'da kelime *mandār* “tırmanıcı bitki” olarak kaydedilmiştir (DTS 336a).

Etymologičeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov'da da *mandār*'a yer verilmiştir. Sözlükte evvela Kâşgarlı'nın kelimeyi Oğuzca olarak zikrettiğine değinilmiştir. Daha sonra kelime, *mantar* “esnek ve sudan hafif olduğundan şişe tapası, cankurtaran simidi, cankurtaran yelegi, ayakkabı tabanı ve daha birçok şeyin yapımında kullanılan, su geçirmeyen, meşe ağacı tabakası” ile birlikte ele alınmış ve *mantar* sözcüğünün çağdaş Türk lehçelerindeki anlamlarından hareketle *mandār* ile *mantar* arasında bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır. Bu yapılırken fonetik olarak Türkçede /nt/ seslerinin bir arada bulunmasının daha karakteristik bir özellik olduğu ifade edilmiş; /nd/ ünsüz çiftinin yan yana gelmesinin ise yakın zamanda oluşmuş bir ağız özelliği olabileceğine işaret edilmiştir. Bu arada Clauson'un kelimeyi Far. *band*'a bağlama girişimine de kısaca temas edilmiştir (ESTY IV-31). Fakat *mandār* kelimesinin kökeni konusunda tatmin edici bir açıklama yapılmamıştır.

Gülensoy da Türkiye Türkçesindeki *mantar* “emeçleri bir gövde ve bunun üstünde bir şapka biçiminde gelişmiş, ilkel bitkilerin genel adı” kelimesini *Dîvân*'daki *mandār* ile birleştirme eğilimindedir. O, Eren'in ve Nişanyan'ın *mantar* kelimesini Yunanca *manitâri* kelimesinden getirmelerine karşı çıkar. Yunanca *manitâri* ile *Dîvân*'da geçen *mandār* kelimeleri arasında fonetik farklılıkların olduğunu söyler. Kelimenin Yunancasında -i- ve -i'nin fazla olduğunu belirtir. *Dîvân*'da -d-'nin -t- olmasının fonetik olarak Türkçeye daha uygun olduğunu savunur ve şöyle devam eder: “DLT'deki 'sarmaşık' anlamı bizi yanıltmış olmalıdır. Fakat ağaçların üzerinde de *mantar* yetiştiğini, Türklerin bundan *kav* yaparak, *çakmak taşı* ile ateş yaptıklarını da unutmamak gerekir. DLT'deki *mandār* biçimini dikkate almalıyız. Eren ve Nişanyan DLT'deki yazılışı gözden kaçırmışlar” (TKBS I-599).

Dîvân'daki alıntı kelimeleri dillere göre tasnif ettiği ve değerlendirdiği yazısında Sertkaya, *mandār* kelimesini Farsça kökenli kelimeler arasında göstermiş ve *mandār* < Far. *bent* şeklinde bir açıklama yapmıştır (Sertkaya, 2009: 37).

Çağbayır da *Ötüken Türkçe Sözlük*'te Clauson'u esas almış ve kelimenin Far. *band*'dan geldiğini söylemiştir (ÖTS III-3047).

Görüldüğü üzere kelime hakkında ortaya konulan görüşlerin genelinde ya tatmin edici bir açıklama bulunmamakta veya temelde Clauson'un *mandār*'ı İrani bir köke dayandırma eğilimi yatmaktadır. Ancak Clauson başta olmak üzere kelime hakkında görüş ortaya koyanların

hiçbiri Far. *band* ~ *bent* kelimesinin nasıl *mandar* biçimini aldığını fonetik olarak açıklamamaktadırlar. Gülensoy'un açıklaması ise meseleye farklı bir boyuttan yaklaşmaktadır ve izaha muhtaçtır. Zira Eren'in ve Nişanyan'ın etimolojik bir sözlük hazırlarken *Dîvân*'daki *mandār*'ı görmemiş olmaları ihtimal dâhilinde değildir. Bu bağlamda biz, Türkiye Türkçesindeki *mantar*'ın *Dîvân*'da geçen *mandār* ile aynı kelime olmadığını düşünüyoruz.

Evvela şunu belirtmek gerekir ki *Dîvân*'da geçen kelimenin doğru şekli *mandar* değil ikinci ünlüsü uzun olmak kaydıyla *mandār*'dır (CTD I-343). Bize göre bu kelime, ne İrani bir dilden alıntı ne de bir tek örnektir (*hapax legomenon*). *Dîvân*'da *mandār* olarak geçen kelime Sanskritçede “mercan ağacı” anlamında olan *mandārah* (= *mandāravṛkshakah*) ~ *mandāra* (Lat. *Erythrina Indica*) kelimesinin eski Türkçeye geçmiş biçimidir. Kelime, aynı zamanda Sanskrit metinlerinde “Svarga'daki veya cennetteki beş ağaçtan biri” olarak da zikredilmektedir (Monier-Williams, 1960: 788; Kaya, 2006: 220). Bitkinin adı, *The New Indian Gardener and Guide to the Succesfull Culture of the Kitchen and Fruit Garden in India* adlı eserde “Coral tree [mercan ağacı], Indian, مانتار *mandar*, R. Erythrina Indica” olarak da kayıtlıdır (Speede 1848: 75-340). Ağacın Latince adı kaynaklarda *Erythrina Indica* olarak da geçmesine rağmen botanikte daha çok *Erythrina variegata* olarak bilinmektedir. Aynı şekilde ağacın Bengalce ismi de *mandar* olup kelime “kutsal bir ağaç veya bu ağacın kırmızı çiçekleri” anlamındadır (Rahman vd., 2007: 130).

Kelimenin bugüne kadar Türkçede tek örnek olarak kabul edilmesinin temelinde bizce Clauson'un kaydı yatmaktadır. Onun *mandār*'ı *hapax legomenon* olarak kaydetmesi sonraki değerlendirmeleri de etkilemiştir. Hâlbuki kelime Eski Uygur Türkçesinde bir bitki adı olarak *mantarak*, *mandarık* (< Skr. *mandāraka*, DTS 336a) biçimlerinde de mevcuttur ve metinlerde şöyle geçmektedir:

1. *kök qalîyda tolu turup tngriđäm ir oyun täbrädip mkintrasini ilig bæg üzä kuzišai..mantarakta ulatî [xu]a čäčäk sačtîlar yayıtdîlar* “Auf Mahendrasena, den König, ließen sie Wasserlilien [kuşesaya], Mandāraka und andere Blumen regnen und streuten sie herab.” (Uig. III-46₁₀; Müller, 1922: 46).

2. *...atı kötrülmiş (10) [tükel bil]ge t(e)ngridem mandarık (11) hua çeçekler...* (AY. 83₁₀; C. Kaya, 1994: 100).

3. *...ötrü (11) ol gr(a)trakut tag töpüsünde adruk (12) adruk t(e)ngridem körkle mandarık m(a)ha-(13)-mandarıkda ulatı t(e)ngri yirin-(14)-teki hua çeçeklerig t(e)ngri t(e)ngri-(15)-si burkan üze birkerü saçdı-(16)-lar..* (AY. 183₁₂₋₁₃; Kaya, 1994: 139).

4. ötrü (7) **mandarık** m(a)hamandarık atl(i)g (8) t(e)ngridem hua çeçeklerig... (AY. 4567; Kaya, 1994: 256).

5. **mandarık** atl(i)g hua çeçek... (AY. 575₁₀; Kaya, 1994: 307).

6. ...(4) yumgı barça saçdılar **mandarık** atl(i)g (5) çeçegig... (AY. 576₄; C. Kaya 1994: 308).

Örneklere görüldüğü üzere *mantarak* ~ *mandarık* sürekli *hua* çiçeği ile birlikte geçmekte, bir çiçek türü olarak adlandırılmakta ve kutsal olma niteliğiyle zikredilmektedir. Bu bağlamda konuya açıklık getirmesi bakımından *mandar* ağacı hakkında da kısaca bilgi vermenin faydalı olacağını düşünüyorum: *Mandar ağacı* (*Erythrina variegata* veya *Erythrina Indica*), çoklukla tropikal ve subtropikal bölgelerde yaygındır. Orta boyludur. Dikenli dalları ve gövdesi vardır. Üçgenimsi küçük yaprakları olan ağacın mercan renginde büyük çiçekleri bulunmaktadır. Kışların kurak geçtiği dönemlerde dahi suya çok fazla ihtiyaç duymayan bir ağaçtır. 1500 metre yüksekliğe kadar olan coğrafyalarda bile yetişebilmektedir. Baklagiller ailesinden olan ağaç, tohumunun ekilmesi sayesinde yetişmektedir. Yetiştirme aşamasında makalenin sonunda yer alan resimlerde de görüleceği üzere sarmaşığı andırmaktadır (Whistler-Elevitch, 2006: 1-4). Ağacın Uygur metinlerinde öne çıkan özelliği ise daha çok mercan renkli çiçekleridir.

Burada üzerinde durulması gereken bir diğer konu kelimenin anlamıdır. Kâşgarlı *mandār*'ı "ağaçlara sarılan bir bitkinin adıdır; çok kere ağaçları kurutur; bu sarmaşıktır" olarak açıklamıştır. Kelimenin kökeni hakkında görüş ortaya koyanlar da bu anlamdan hareket etmişlerdir. Hâlbuki bir bitkinin adının zaman içerisinde anlam genişlemesine uğrayarak farklı coğrafyalarda başka başka bitkiler için kullanıldığı bilinmektedir. Tıpkı *erik* kelimesinin "kayısı" anlamını Oğuz Türkçesinde yitirerek Standart Türkiye Türkçesinde "1. Gülgillerden, beyaz çiçekli bir ağaç, 2. Bu ağacın kabuğu ince, çeşitli renklerde, mayhoş veya tatlı, eti sulu, tek ve sert çekirdekli yemişi." (TS 644) anlamlarını kazanması gibi. Buna göre *mandāra* kelimesi de başlangıçta bir ağacı ve bu ağacın kırmızı renkli çiçeklerini ifade ederken zaman içerisinde Oğuz Türkçesinde "sarmaşık" anlamını kazanmış ve *mandār* biçimine dönüşmüş olmalıdır.

Yukarıda Eski Uygur metinlerinden hareketle ortaya koyduğumuz bu örneklerde geçen *mantarak* ve *mandarık* kelimeleri *Drevnetyurkskiy Slovar*'da kaydedilmiş olmasına rağmen ne Clauson'un etimolojik sözlüğünde ne de Caferoğlu'nun *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*'nde vardır.

Sonuç olarak *Dîvânü Lugâti't-Türk*'te geçen *mandâr* “sarmaşık” kelimesi Eski Türkçeye Sanskritçe'den geçmiş bir kelime olmalıdır (<*mandārah* ~ *mandāra*). Türkiye Türkçesindeki *mantar* ve Farsça *band* “ip, bağ” kelimesiyle alakalı değildir. Kelime, tek örnek (*hapax legomenon*) olmayıp Eski Uygur Türkçesi döneminde de kullanılmıştır. Kelimenin *mandārlan-* “ağaç sarmaşıkla kaplanmak, sarmaşıklanmak” biçimi ise *mandâr* isminin Türkçe -*IA-n-> -IAn-* ekini almasıyla türemiş şeklidir.

Eser ve Dil Kısaltmaları

AY.: Altun Yaruk.

CTD: Compendium of the Turkic Dialects (*Dîvân Lugât at-Turk*).

DLT: *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi*.

DTS: *Drevnetyurkskiy Slovar*.

EDPD: *An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth Century Turkish*.

ESTY: *Etimologičeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov*.

Far.: Farsça.

Lat.: Latince.

ÖTS: *Ötüken Türkçe Sözlük*.

Skr.: Sanskritçe.

TKBS: *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*.

TS: *Türkçe Sözlük*.

Uig.: *Uigurica III*.

Kaynaklar

- ATALAY, B. (1998). *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi I-II-III*. Ankara: TDK Yay.
- CAFEROĞLU, A. (1993). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. İstanbul: Enderun Yay.
- CLAUSON Gerard (1972), *An Etymological Dictionary of Pre-thirteenth Century Turkish*, Oxford: Clarendon Press.
- ÇAĞBAYIR, Y. (2007). *Ötüken Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ötüken Yay.
- DANKOFF, R. ve JAMES, K. (1982). *Mahmūd al-Kāşgarī: Compendium of the Turkic Dialects (Dîvân lugāt at-Turk) I*. Harvard University Press.
- _____ (1984). *Mahmūd al-Kāşgarī: Compendium of the Turkic Dialects (Dîvân lugāt at-Turk) II*. Harvard University Press.

- _____ (1985). *Mahmūd al-Kāşgarī: Compendium of the Turkic Dialects (Dīvān lugāt at-Turk) III*. Harvard University Press.
- GÜLENSOY, T. (1984). Dīvānū Lügati't-Türk ve Kutadgu Bilig'deki Moğolca Kelimeler Üzerine. *Türk Kültürü Araştırmaları, Necati Akder Armağanı*, XXII / 1-2, 90-103, Ankara.
- _____ (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, 2 Cilt. Ankara: TDK Yay.
- HAUENSCHILD, I. (1994). "Botanica im Divan Lugat at Turk", *Journal of Turkology*, Vol. 2, Nu. 1, s. 25-100, Hungary: Molnar&Kelemen Oriental Publishers.
- KARAHAN, A. (2009). *Dīvānu Lüğāti't-Türk'e Göre XI. Yüzyıl Türk Lehçe Bilgisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KAYA, C. (1994). *Uygurca Altun Yaruk*. Ankara: TDK Yay.
- KAYA, K. (2006). *Sanskrit-Türkçe Sözlük*. Ankara: İmge Kitabevi.
- LEVITSKAYA, L. S., Blagova G. F., Dibo, A. V. ve Nasilov, D. M. (2003), *Etimoloğışeskiy Slovar Tyurkskih Yazıkov (Obşçetyurkskiye i Mejtyurkskiye Leksişeskiye Osnovi na Bukvi L-M-N-P-S*, Moskova.
- MONIER - WILLIAMS, M. (1960). *A Sanskrit-English Dictionary, Etymologically and Philologically Arranged, with Special Reference to Cognate Indo-European Languages*. Oxford: Clerandon Press,
- MÜLLER F. W. K. (1922), *Uigurica III*, Berlin: ABAW.
- NADALYAEV B. M., Nasilov, D. M., Tenişev E. R., Şçerbak A. M. (1969), *Drevnetyurkskiy Slovar*, Leningrad: Izdatel'stvo Nauka.
- OTURAKÇI, N. (2007). "Divanü Lügati't Türk'teki botanik terimlerinin Kazak Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinde Görünümleri", *Kazakistan ve Türkiye'nin Ortak Kültürel Değerleri Uluslar Arası Sempozyumu 21-23 Mayıs 2007*, (Editör: Doç. Dr. Sebahattin Şimşir, Yrd. Doç. Dr. Bedri Aydoğan), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı - Abay Milli Devlet Pedagoji Üniversitesi - Çukurova Üniversitesi, Almatı - Kazakistan, s. 49-58.
- RAHMAN, M. Z. vd. (2007). Phytochemical and Biological Investigations of Erythrina Variegata. *Saudi Pharmaceutical Journal*, Vol. 15, Nu. 2, 140-145.
- SERTKAYA Osman Fikri (2009). Dīvānū Lügati't-Türk'te Geçen Her Kelime Türkçe kökenli midir? Veya Kâşgarlı Mahmud'un Dīvānū Lügati't-Türk'ünde Yabancı Dillerden Kelimeler. Ankara: *Dil Araştırmaları*, 5, 9-38.
- SPEEDE, B. (1848). *The New Indian Gardener and Guide to the Succesfull Culture of the Kitchen and Fruit Garden in India*. Calcutta.
- Türkçe Sözlük* (2005). Ankara: TDK Yay.
- WHISTLER, W. A. ve CRAİG, R. E. (2006). Erythrina variegata (Coral Tree). *The Traditional Tree Initiative*. <http://www.agroforestry.net/tti/Erythrina-coralree.pdf>
- YÜCE, N. (2007). Oğuzca. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C 33, 323-325, Ankara.

Fotoğraflar*Erythrina variegeta (Indica)*¹

¹Fotoğraflar, genel ağda <http://www.agroforestry.net/tti/Erythrina-coralree.pdf> olarak kayıtlı siteden alınmıştır (24. 03. 2014). Bitkinin diğer fotoğraflarına ilgili siteden ulaşılabilir.